

USBD Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi
IJSS International Journal of Social Sciences
ISSN 2548-0685 www.sobider.net

ABDURRAHİM KARAKOÇ’UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Orhan ERTÜRKMEN

ÖZET

Ölüm konusunda kaynaklarda birçok tanımla karşılaşmaktadır. Bu da ölümün kişilere, kültürlere, medeniyetlere ve dinlere göre çeşitli anlamlara geldiğini göstermektedir. Yüzlerce yazar ve şair eserlerinde ölümden söz etmiş, binlerce araştırmacı da ölüm üzerine çalışmıştır. Dünya döndükçe de bu konu üzerine yazılmaya ve çalışılmaya devam edilecektir. Ölüm, tasavvufta Allah’a kavuşmaktır. Allah’a kavuşmadan önce hazırlıklı olmak gerekir. Bu hazırlıklardan bir tanesi “tefekkür-i mevt” yani “ölmeden önce ölmek”tir. Bir başka ifadeyle ölümü düşünmek ve bu dünyadayken öbür dünya yörüngesinde yaşamaktır. Halk şiirinde de ölüm ve tefekkür-i mevt teması çokça yer almaktadır. Halk şairleri ölümü, daha çok gelip geçici olan dünya hayatından, gerçek hayata geçiş olarak yansıtmışlardır. Bu kapsamda, modern bir halk ozanı edasıyla şiirler yazan ve “Dünyayı Dünyada Boşayan Adam” olarak bilinen Abdurrahim Karakoç’un şiirinde ölüm ve tefekkür-i mevt teması, önemli bir yer tutmaktadır. Adeta şair hayata, nasıl ölmemiz gerektiğini öğrenme çabası olarak bakar. Çalışmamızda şairin şiirlerinde tefekkür-i mevt temaları tespit edilmiştir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Abdurrahim Karakoç, Tefekkür-i mevt, Ölüm, Tasavvuf, Şair.

CONTEMPLATE ON THE MEANING OF DEATH IN ABDURRAHİM KARAKOÇ POETRY

ABSTRACT

One can find lots of various definitions of death in different sources, which indicates that death has different meanings for each person, culture, civilization, and religion. Hundreds of writers and poets mentioned death in their works, and thousands of researchers have worked on death. It will be mentioned and worked on till the end of the world. Death is meeting God in Islamic Mysticism. One must be prepared before meeting God. One of the preparations is meditating death, which is [considered to be] death before death. In other words, it is contemplating on death and living within this path. Death and meditation of death are also themes often recurring in [Turkish] folk poetry. Folk poets have depicted death as a transition from the temporary to the permanent life. In this context, themes of death and meditation of death have an important part in Abdurrahim Karakoç poetry, who wrote poems in the manner of a modern folk poet and who is known as “the man who divorced the World while in the World”. In this work, the existence of the themes of death and the meditation of death have been determined in the [said] poet’s poetry. In this research, one of the qualitative research methods, document analysis, has been used.

Keywords: Abdurrahim Karakoç, Meditation of Death, Death, Mysticism, Poet.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

GİRİŞ

Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de insanı, yarattığı diğer varlıklardan üstün tutup şerefli kıldığını¹ ve yeryüzünde onu halife seçtiğini² belirtmektedir. İnsanı sair varlıklardan ayıran, onu değerli kılan önemli iki özelliği bulunmaktadır. Bunlardan biri onun tefekkür yeteneğine sahip olması ve düşünebilmesi, diğeri de düşündüğü şeyleri anlamlı şekilde seslendirerek konuşabilmesidir. “*Düşünüyorum o halde varım*”³ sözü ile “*el-insânu hayvânün nâtıkun/ İnsan konuşan bir canlıdır*”⁴ ifadesi bu durumu en güzel şekilde anlatan vecizelerdendir.

Tefekkür, sözlükte düşünme manasına gelmektedir. Istılahta ise insanın mazi, hal ve istikbali arasında bağlantı kurarak yaşadıklarından ibret alıp, ders çıkarması, aradığını elde etmek için kalbin muhakeme faaliyetinde bulunması, hayrı-şerri görebilme kabiliyeti ve hikmet kuşunu avlamaya yarayan bağ anlamlarını taşımaktadır.⁵ Düşünce tarihimizde tefekkürün safhalarını ve nüans farklılıkları ifade etmek için “tedebbür”, “tezekkür” ve “teemmül” kavramları da kullanılmıştır.

Bazı insanlar her ne kadar uzak durmaya çalışsa da hayatın değişmez gerçeklerinden biridir ölüm. Pek çok konu hakkında düşünce üreten insanların, üzerinde kafa yordığı konulardan birisi de şüphesiz ölüm olmuştur. Ölüm, insanlık tarihinde farklı birer disiplin olan din, felsefe, tıp ve edebiyat sahalarında değişik bakış açılarıyla ele alınmıştır.

İslâm'a göre “*Her nefis ölümü tadacaktır*”⁶ ve arkasından ahiret hayatı başlayacaktır. “*Mü'minler de gönülden gelen kesin bir bağlılıkla ahirete iman eden kimselerdir.*”⁷ Bu nedenle, Türk İslâm kültür ve medeniyetinde ölümle ilgili teorik düşünceleri anlatmak için “*tefekkür-i mevt*” kavramı kullanılmıştır. Sadece tefekkürle kalınmamış, Ahmed Yesevî başta olmak üzere bu konu mutasavvıflar tarafından daha da ileri taşınarak pratiğe dökülmüştür. Yesevî, Hz. Peygamber'in vefat yaşı olan altmış üçü aşıktan sonra bir kabir kazdırıp ömrünün geri kalan kısmını daha çok orada geçirmiştir.⁸ Sûfiler ahirete hazırlık için ölmeden evvel yer yer kendilerini ölmüş gibi farzedip farklı uygulamalar gerçekleştirmişlerdir. Pratiğe yönelik bu türden uygulamalar tasavvufta “*râbîta-i mevt*” kavramı ile ifade edilmiştir.⁹ Gazalî'nin *İhyâ*'sında da konuyu anlamamıza yardımcı olacak değişik râbîta-i mevt örnekleri bulmak mümkündür.¹⁰

Arapça olan “*mevt*” kelimesi, Türkçe ölüm kelimesinin karşılığıdır.¹¹ Bir Kur'ân kavramı olarak mevt, İsbahânî'ye göre yaşam gücünün yok olması, ruhun bedenden

¹ İsrâ, 17/70.

² Bakara, 2/30.

³ Descartes'in olduğu iddia edilen bu söz, aslında kendisinden tam beş yüz yıl önce yaşamış olan tıp âlimi, astronomi ve matematik bilgini ve aynı zamanda İslam felsefecisi olan İbn-i Sînâ'ya aittir. Mümtaz İdil (İdil, Mümtaz.), “*Düşünüyorum O Halde Varım*”, *Başkent Üniversitesi Kültür Yayını Bütün Dünya Dergisi*, sayı: 1, 2016, s.91,

⁴ Akkuş Mehmet , *Osmanlı Türkçesi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2011, s. 6.

⁵ Uludağ Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Marifet Yayınları, 1991, s. 476.

⁶ Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 35; Ankebut, 57.

⁷ el Bakara, 2/4.

⁸ Eraslan Kemal, *Ahmed Yesevî*, DİA, II, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989, , s. II,160.)

⁹ Nursi Said ,Lemalar Envar neş. 163

¹⁰ Gazalî Muhammed , *İhyâ-u Ulûmi'd-dîn* (IV, s.108.

¹¹ Ölüm, TDK Türkçe Sözlük'te “Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sönmesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emri hak, irtihal, memat, mevt, vefat” olarak tanımlanmaktadır. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa3dd256d5651.09625045 (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

ayrılmasıdır.¹² Mevte bunların dışında başka anlamlar da yüklenmiştir. Yapılan değişik yorumlara göre mevt; dünyada imtihan süresinin dolması, ruhun bedenden bir süreliğine ayrılışı, inananlara ve salih amel işleyenlere saadet kapısı, inkârcılar için felaket, dünya lezzetlerini acılaştırır, sonsuz lezzetlere iştiağ uyandıran bir iksirdir. Can emanetini Azrail (a.s.)'ın teslim alışıdır.¹³

Tüm bu yaklaşımlardan çıkan ortak sonuca bakıldığında, canlı varlıkların hayatiyetini kaybetmesine ölüm dendiği anlaşılmaktadır. Ölüm kısaca “hayvânî kuvvetin yok olması”, “ruhun bedenden kurtuluşu, ayrılışı”, anlamlarına gelmektedir.¹⁴

Bir mutasavvıf olan Kuşeyrî'ye göre ölüm, emr-i ilâhî ile Allah'a kavuşturan köprüdür.¹⁵ Bu sebeple gerçekten iman etmiş olanlar için mevt, öteki âleme gitmiş eski dost ve ahbablara kavuşma vesilesidir. Hakiki vatana ve ebedî saadet yurduna girme vâsıtasıdır. Dünya zindanından cennet bostanına bir dâvettir. Rahmân ve rahîm olan Hz. Allah'ın fazlından, hizmete mukabil, ücret almaya davetidir. Hayat vazifesinin külfetinden kurtuluş, kulluk mükellefiyetinin ve imtihanın bitme zamanıdır.¹⁶Beden ülkesine yönetici atanan ruhun, bu vazifeden azl edilmesi de denebilir. Kur'ân-ı Kerîm'in “*Nerede olursanız olun, ölüm sizi bulur.*”¹⁷ âyetinde belirtildiği üzere hiç şüphesiz ölüm herkese ulaşacaktır; ondan kaçış yoktur. Onunla karşılaşınca ihtiyaç duyucaklarımızı, şimdiden tedarik etmek gerekir.

Ölüm, bir insanı tefekküre sevkmesi gereken büyük ve önemli bir hadisedir. Nitekim bir hadislerinde Hz. Peygamber Efendimiz, “*Vâiz olarak ölüm yeter*”¹⁸ buyurmaktadır. Yine Hz. Peygamber, “*Müminlerin hangisi daha akıllıdır?*” diye soran bir kimseye, “*Ölümü en çok hatırlayanlar ve ondan sonrası için en güzel şekilde hazırlananlardır.*” cevabını vermiştir.¹⁹ Dolayısıyla ölüm ve ölüm sonrasıyla bağ kurmak, İslâm dini ve Müslümanlar açısından büyük önem arz etmektedir. Ebu Hüreyre (r.a)'den rivâyet edildiğine göre Hz. Muhammed (sav), “*Lezzetleri yok edip bitiren ve acılaştırır ölümü çok hatırlayın.*”²⁰ buyurmuş, kendisine uyanlara “tefekkür-i mevt” ve “rabita-i mevt” amelinde bulunmalarını sünnet olarak va'z etmiştir.

Tasavvufta; kâmil insan olmak için muhasebe yapmak, kusurlarını fark edip istiğfarla savuşturmak, hayatındaki var olan güzellikleri Allah'tan bilmek, nefse pay bırakmamak, ihsan şuurunda, ihlâslı bir hayat yaşamak ölümün tefekkürüne bağlıdır. Tefekkür-i mevt, tasavvufta göre manevî bir maraz olan tûl-i emel hastalığının da ilacıdır.

Ölüm, günümüz insanları tarafından her ne kadar hayattan çıkarılıp uzaklaştırılmaya çalışılsa da, o daima geri dönüp kendisini hatırlatmakta, insanlar ölümü unutsa da, ölüm insanları hiçbir zaman unutmamaktadır. Mezarlıklar götürülüp şehirlerin dışına taşınsa da, ölüm şehirlerde kol gezmekte, kabirler gözden ırağa konularak ölüm gelmeyecek zannedilebilmektedir. Oysaki çevremizde ölümü hatırlatan birçok araç bulunmakta ve her şey

¹² İsbahânî, Râğib *el-Müfredât fî Garîbî'l-Kur'ân*, İstanbul: Yarı Yayınları, 2015, s. 466-67.

¹³ Cebecioğlu Ethem , *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Ankara: Kalem Yayınları, 2010, s. 358.

¹⁴ Yazoğlu Ruhattin, *Gazâlî Düşüncesinde Ruh ve Ölüm*, Ankara: Cedit Neşriyat, 20024, s. 96.

¹⁵ Kuşeyrî Abdülkerim, *Letaifü'l-İşârât I-III*, Mısır, 1983, s. 584.

¹⁶Nursî Said, *Sözler*, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009, s. 39.

¹⁷ Nisâ, 04/78.

¹⁸ Beyhakî, Şu'abü'l-îmân, V, 353.

¹⁹ İbn Mâce, Zühhd, 31.

²⁰Nesâî,, Kitâbu'l-cenâiz,s.3

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

ondan pek çok iz taşımaktadır. Düşen yaprak, minaredeki salâ sesi, batan akşam güneşi, günlerin ve mevsimlerin ardı ardına geçişi, her şeyin sonu ve bitişi, hep onun habercisidir.²¹

Bu nedenle Allah'ın “*mümît*” isminin tecellisi olan ölüm, edebiyatın konularından biri haline gelmiş ve pek çok şair şiirinde ona yer vermiştir. Abdurrahim Karakoç da şiirlerinde ölüm temasını çeşitli açılardan ele alarak, onu sıklıkla işlemiş bir şairdir. Bu açıklamalardan sonra Karakoç'un ölüm hakkında dile getirdiği fikirlerine değinebiliriz.

1. Ölümün Tarifi

Girişte ölümle ilgili bazı açıklamalara yer verilmekle birlikte Abdurrahim Karakoç'un da şiirlerinde ölüm temasını değişik açılardan ele aldığı belirtilmişti. Bunlardan birisi onun ölüme getirdiği tariftir. O, ölümü sessizliğin sesi olan bir çağrı, bir davet olarak tarif etmiş, dünya hayatını da bir yarışa benzetmiştir. Bu düşüncesini, “*Ölüm bizi çağıran sessizliğin sesidir/ Dünyadaki koşunun mezarda bitmesidir.*”²² dizeleriyle dile getirmiştir.

Karakoç, bir diğer tarifinde ölümü emr-i ilâhî olarak tanımlamıştır. O, “*Hiçbir kimse yok ki, ölümü Allah'ın iznine bağlı olmasın.*”²³ mealindeki âyette belirtildiği gibi ölümün belli bir süreye göre yazıldığı inancına sahiptir. Ona göre ecel mukadderdir ve tagayyür etmez. Bir bakıma gökler ötesi, bir bakıma şah damarından daha yakın olanın kararıdır. Bu hakikati ifade eden mısraları şöyledir:

“Ölüm Allah emri, ona karışmam,
Sebepler senden oldun, küstüm barışmam.
Binbir minnet etsen gelir görüşmem.
Muhannetsin boyun bükmem Salavan.

Hangi gündür, hangimizin matemi,
Bilemeyiz yakın mıdır, öte mi?
Hoş görüle Karakoç'un sitemi
Gönül kırmam, hatır yıkmam Salavan.”²⁴

Karakoç'un çeşitli yönleriyle ölümü anlattığı şiirlerinden birisi de “*Takdir-i İlâhî*” isimli şiiridir. O bu şiirinde emr-i ilâhî olarak tanımladığı ölümden eceli, yaşa bakmayan “gel emri” olarak görür ve o gün gelince Azrail'in (a.s), Allah'ın sözü üzerine başka söze itibar etmediğini ifade eder:

“Yirmisinde yiğidi toprağa gömen gardaş,
Bu ayrılık çetindir, bu acı yaman gardaş.
Bize bizden yakındır ölüm dediğimiz şey,
Yaratan'ın gel emri dinlemez aman gardaş.
Bazen on, bazen yirmi, bazen elli, bazen yüz,
Bilinmedik bir yerde tükenir zaman gardaş.
Ne gençlik, ne kocalık, ne de yiğitlik söker;
Yanırlır Azrail'den iltimas uman gardaş!
Gideni getirmeye kimsenin gücü yetmez,
Yükselir gönüllerden kara bir duman gardaş.

²¹Gündüzalp Selim, *Ölümü Nasıl Bilirsiniz?* www.selimgunduzalp.com.tr/olumu-nasil-bilirsiniz/ (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

²²Karakoç Abdurrahim, *Gerdanlık II*, Ankara: Alperen Yayınları, 2002, s.6.

²³Âl-i İmrân, 03/145.

²⁴Karakoç, *Dosta Doğru*, Ankara: Ocak Yayınları, 1997, s. 80.

Mahşer günü gelmeden mümkün mü nasıl açar,
Dünyaya gözlerini ebedi yuman gardaş.”²⁵

Aynı şiirin devamında Karakoç ölümü yolculuğa benzetmiş, bu yolda lazım olacak en önemli iki şeyden birinin iman, diğerinin de rahmet-i ilâhî olduğunu belirtmiştir:

“Dileğimiz Allah'tan dilaver yolculara
Her an yoldaşlık etsin rahmet ve iman gardaş”²⁶

Bir Müslüman mütefekkir olan Abdurrahim Karakoç’un hayat, ölüm ve ecel konularındaki fikirlerinin oluşumunda beslendiği ana kaynak doğrudan Kur’ân-ı Kerîm’dir. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de bu konular, “*Her milletin belli bir eceli vardır. Onların eceli geldi mi, ne bir an geri kalabilirler, ne de öne geçebilirler.*”²⁶, “*Allah sizi topraktan, sonra nutfeden yarattı. Sonra da sizi birbirinize eş kıldı. O’nun bilgisi olmadan hiçbir dişi ne gebe kalır ne doğurur. Bir canlının ömrünün uzun olması da kısa tutulması da mutlaka yazgıya uygun olarak gerçekleşir. Kuşkusuz bunlar Allah için kolaydır.*”²⁷, “*Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla ertelemes. Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.*”²⁸ gibi ayetlerden açıkça anlatılmaktadır.

2. Ölümün Çağrıştırdıkları

Şiir bir çağrışımdır. Şair içindeki duyguları sembollerle ve benzetmelerle ortaya koyar. İç dünyada yaşanan metaforik çağrışım yoğunluğu, ikame edilmiş sembollerle dile getirilir. Abdurrahim Karakoç, şiirlerinde ölüm ve ölüm ile ilgili hususları, farklı bağlantılar kurarak ebediyetin kazanıldığı bir tapuya, yolculuğa ve göçe benzetmektedir. Birileri mezarı yokluk kapısı görürken, o, iç dünyasındaki çağrışımla satın alınan gayr-i menkule benzetmiş ve mezarı ebedilik tapusu olarak sembolleştirmiştir. Bu nedenle de, ölümler tıpkı bir gayr-i menkul alıyormuş gibi sevinip gülünmesi gerektiğini şu mısralarıyla belirtmiştir:

“Size göre mezar, yokluk kapısı;
Bize göre, ebedilik tapusu.
Öte dursun sebeplerin hepisi;
Siz ölümler gülebilir misiniz?”²⁹

Ölüm için şiirlerde en fazla kullanılan çağrışımlardan biri de “*yolculuk*”tur. Ancak buradaki yolculuk, bir mekândan başka bir mekâna yer değiştirme değil; gerçek olana, asli olana bir dönüştür. İslam âlimlerinin yanı sıra pek çok batılı düşünür de bunu böyle kabul etmiştir. Örneğin Hegel ve Aristoteles’e göre de ölüm bir yolculuk olmakla birlikte yeni bir yaşamın da başlangıcıdır.³⁰

Karakoç’ta da yolculuk imgesi sıklıkla yer almaktadır. O “*Beşinci Mevsim*” şiirinde ölümü, insanoğlunun aslı olan vatanına bir göç olarak ifade etmektedir.

Göç vakti gelince yüklenir göçler .
Gel emri olunca birleşir uçlar
Hizaya dizildi toprak altında

²⁵ Karakoç, *Beşinci Mevsim*, 1997, s.115.

²⁶ A'râf, 7/34.

²⁷ Fâtır,35/ 11.

²⁸ Munâfikûn, 63/

²⁹ Karakoç, *Kan Yazısı*, 1997, s. 55.

³⁰ Biray Nergis, *Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Ölüm Teması*, (Ed. Bülent Gül), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s.149.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Büyükler küçükler toklar ve açlar.³¹

Yine “Dünya” ve “Gerdanlık” şiirlerinde de “Benimle dünyanın hali ancak bir ağacın gölgesinde bir müddet dinlenip de bırakıp giden bir yolcu gibidir.”³² hadisinden mülhem, dünya hayatını gelip geçici kısa bir dinlenme alanı olarak ifade etmektedir.

“Dünya gölgeliktir oturduğumuz
Ya bir su içimi, ya da daha az
Her kim istese de fazla kalmaz”³³

“Batan güneş doğacak mı bir daha
Kim göçecek kim çıkacak sabaha
Kimi gider kimi gelir boş kalmaz
Bir kısacık konak yeri şu vaha”³⁴

Karakoç, mü’mini muhacir, yaşam devrelerini hicret olarak görür.., Hayat ona göre âlemi ervahtan dünyaya, oradan kabre, sonra ebedî saadete samimiyet sınama yolculuğudur. Ölüm ise göz açıp kapayıncaya kadar geçen dünya hayatından, hakkın batıldan ayrıldığı, karıncanın karıncadan bile hakkını alacağı³⁵ yere hicrettir.

Korkmayın bulanık değil, nettir ölüm.
Hayalden hakikate hicrettir ölüm
Ölümler için nedir tarifi zor ya
Diriler için büyük ibrettir ölüm,

Biz yağmuru rahmet bilenlerdeniz
Biz dünyayı gurbet bilenlerdeniz
Ölüm gerçeğini ve sonrasını
Ahrete avdet bilenlerdeniz...³⁶

Ölümlerle dünya hayatı sona ermekte ama ebedi bir hayat başlamaktadır. Kim olursa olsun ayırt etmeden bir gün Azrail gelecek ve insanın hayatına son verecektir. Karakoç’un bu anlayışına şair “Bir mektup gelecek size; zarfsız, kâğıtsız, pulsuz, vurulacak iç kapınız, çağrılacaksınız!”³⁷ sözleriyle veciz bir şekilde ifade eder. O, ölümü asli vatana dönüş olarak kabul ettiğinden rahat karşılamakta, şiirlerinde bu ölüm anını sıradan bir gün gibi ifade etmektedir.

Muhabbet kıvraklık verirken dile,
Kaynatır kanımı bu aşk, bu çile..
Taze bir sabahın müjdesi ile
Ömürden bir yaprak gittiği zaman.

³¹ Karakoç, **Beşinci Mevsim**, s. 114.

³² İbn Mâce, Zühd, 3

³³ Karakoç, **Suları İslatamadım**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997, s. 45.

³⁴ Karakoç, **Gerdanlık II**, 2002, s.79.

³⁵ Tirmizi, Kıyamet, 2; Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur’an Dili VI, İstanbul: Huzur Yayınları, 2008, 8: 5599.

³⁶ Karakoç, **Gerdanlık I**, 2005, s.202

³⁷ Defne Zeki Ömer, “Vurulacak Kapınız”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, 13(148), 1986, s.34.

Ebedi yolculuk güneş doğarken
Başlasın, yanımda n' olur sen varken...
“Karakoç, bu sabah öldü” de, erken,
Tanıdıklar sual ettiği zaman.³⁸

3. Ölümü Kabulleniş-Teslimiyet

Ölüm kavramı sosyal bilimcilerin üzerinde sıklıkla durdukları konulardan biridir. Ölüm hayatın bir gerçeğidir. Etrafımızda sürekli birileri vefat etmektedir ve bu durum ölümden bir kaçış olmadığına en bariz göstergesidir. Yani ölüm kaçınılmaz bir sonsuzluğa geçişin başlangıcıdır. Bu bağlamda sadece İslam dünyasında değil Batı dünyasında da inançlı-inançsız birçok kesim tarafından ölüm gerçekliği vurgulanmakta ve ölüme dair düşünceler ifade edilmektedir. Örneğin Nietzsche'ye göre mükemmel olan ve olgunlaşan her şey ölmek isteyecektir. O her ne kadar mükemmel bir sonsuzluğu istese de bu mükemmellik de eninde sonunda ölmeyi isteyecektir. Hegel'e göre ise var olan her şey sonludur ve doğaları gereği gelip geçicilik tohumları taşımaktadırlar ve dünyaya geldikleri saat aslında öldükleri saattir.³⁹

Kuran ise; ölümü hayatla anlamlandırmaktadır ve ölümün vasıfları yaşanan hayatın kalitesinde gizlidir. İnsan yapacaklarının denenmesi adına topraktan yaratılmış⁴⁰ ve Kur'an'ın ifadesiyle ölümden yani yokluk âleminden varlık âlemine gönderilmiş, diriltiştir.⁴¹ Ancak insanın hayat bulup canlanmasını sağlayan Allah'ın ona kendi ruhundan üflemesidir.⁴² Bu bağlamda ölüm, hususiyeti tam olarak bilinmeyen bu ruhun⁴³ aslına dönmesidir.⁴⁴

İnsanoğlu için hayatındaki en büyük korku ölüm korkusudur ve bütün vehimler ve korkular bu çizgide toplanmaktadır.⁴⁵ Ölümü hayatın bir gerçeği olarak görüp ahiretin varlığını kabul etmedikçe sonsuz bir yok oluş düşüncesi, insanı yiyip bitirecektir. Bu noktada ölüm korkusu bir hakikat olmakla birlikte İslam'ı özümsemiş olanlar için asıl korku imansız gitme korkusudur. Abdurrahim Karakoç'ta da asıl korkunun ölüm korkusu değil imansız bir şekilde Allah'ın huzuruna çıkma korkusu olduğu görülmektedir.

“Dünyaya yalnız gelir, yalnız gideriz.
Canlı geliriz, sonra cansız gideriz
Yalandan ve riyadan sıyrılmadıkça
Korkarım, korkarım imansız gideriz.”⁴⁶

“Her can ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz.”⁴⁷ Kur'ânî hakikatini şu dizelerle dile getiren şair, ecel geldikten sonra ne yapılırsa yapılsın çare olmayacağını vurgulamıştır.

³⁸ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.70

³⁹ Norman O. Brown, **Ölüme Karşı Hayat-Tarihin Psikanalitik Anlamı** (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996, s.116–119.

⁴⁰ Fâtır, 35/11; Rûm,30/ 20; Hacc,22/ 5.

⁴¹ Mü'min, 40/11; Nisâ, 04/100; Bakara,02/ 28.

⁴² Hicr, 15/29; Sâd, 38/72.

⁴³ İsrâ,17/ 85.

⁴⁴ Çelik İsa, **Türk Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı: 40, 2009, s. 121

⁴⁵ Balcı Yunus, **Tanpınar-Trajik Bir Şair ve Şiiri**, İstanbul: 3F Yayınları, 2008, s. 81.

⁴⁶ Karakoç, **Gerdanlık I**, s. 52.

⁴⁷ Ankebût-29/57.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

“Fıravun hiç ölmem dese de ölür
Nemrut arısütü yerse de ölür
Faninin vadesi sona ermişse
Milyonlar kanını verse de ölür.”⁴⁸

Dünya hayatına kendisini kaptıran insan zamanın akışı karşısında her an vuku bulan binlerce mucizeden bîhaber yaşamaktadır. Her gün güneşin yeniden doğması, mevsimlerin birbirini takip etmesi, karın yağmurun yağması düşünenler için ibret verici hadiselerdir. Ancak insanoğlu bu gerçeklerden habersiz yaşamaktadır ve ölüm bu gerçekleri onlara hatırlatan en etkili unsurdur. Şair perdenin arkasındakilere seslenerek dünyanın fani olduğunu ve ölümün gündüzden sonra gelen gece, bahardan sonra gelen kış katiyetinde bir hakikat olduğunu şu dizelerle dile getirir:

“Ölüm gerçek;
Bunca hırsı ne taşırırsın sırtında
Dünya Darü'l beka değil be ahmak
Azrail'le tanışırırsın yakında
Ölüm faslı şaka değil be ahmak.”⁴⁹

“Yiyince doyar mı girdiğiniz yer?
Uzak bir diyar mı vardıığınız yer?
Ölümden öteyi anlatın bize.
Dünyaya uyar mı gördüğünüz yer?

Gitti bahar, bahardan habersiz
Kar yağıyor kardan habersiz
Yok mu bizi yok mu uyandıracak?
Biz ölümlerden, mezardan habersiziz...”⁵⁰

Ölüm, düşünenler için bünyesinde pek çok nimet ve hikmet barındıran bir mahiyettedir. Ölümün gerçekliğini ve korkulacak bir şey olmadığını Necip Fazıl da peygamberimizi merkeze alarak vurgulamakta, ölümü kabullenişini Azrail'e tebessümle ifade etmektedir.

“Ölüm güzel şey; budur perde ardından haber
Hiç güzel olmasaydı, ölür müydü Peygamber?”⁵¹

“Bu dünyada renk, nakış, lezzet, ne varsa küstüm;
Gözümde son marifet, Azrâil'e tebessüm...”⁵²

Abdurrahim Karakoç da Necip Fazıl gibi ölümü güzel olarak karşılamakta, Azrail'e verilecek canın zor olduğunu vurgulamakla birlikte bu canın Allah'a ait olduğunu ve O'nun tarafından istendiğini bilmenin de güzelliğini ifade etmektedir.

“Cenaze alkışlayan develer diyarında

⁴⁸ Karakoç, **Gerdanlık I**, s.18

⁴⁹ Karakoç, **Gerdanlık II**, s.229

⁵⁰ Karakoç, **Gerdanlık 3**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.22

⁵¹ Kısakürek Necip Fazıl, **Çile**, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1989, s.113

⁵² Kısakürek, a.g.e., s.111

Kaçar kavağa çıkar, ilim, irfan, ciddiyet
Cahiller dans ediyor uçurum civarında
Beri gel güzel ölüm, beri gel halis niyet.”⁵³

“Aşk deyince anlattığı her şeydir;
Öldürdükçe tadı gelen bir şeydir..
Azrail’e can vermesi zor şeydir;
Sen istersen sana vermek ne güzel.”⁵⁴

Karakoç, insana verilen ömür sermayesinin güneşi görüp eriyen kar misali sürekli eriyip bittiğini ve nihai sona doğru bir gidişin kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır.

“Hayat kapısından tek tek
Her giriş ecele doğru
Toprakta sürünür bebek
Her karış ecele doğru

İster yürü, ister bekle
İster çıkart, ister ekle
‘Geç kaldım’ diye gam çekme
Her varış ecele doğru...

Bir el yapar, bin el bozar
Gün alçalır, gölge uzar
Önü kundak, sonu mezar
Her yarış ecele doğru.”⁵⁵

Her an ölümün farkında olan Karakoç, ölümün doğumun eşi olduğunu, dünyaya gelen yüz yirmi dört bin peygamberin ardından sonsuzluğa açılan bir kapı olduğunu belirtir. İmanlı olan insan için ölümün bal şerbeti, imansız olana da işkence olacağını belirtir. Ayrıca şair Hakk’a yürümenin aldanmak olmadığı teslimiyetin adı olduğunu da anlatmaktadır.

“Ölüm sonsuz hayata açılan kapı;
Ana/üryan çıplaklık en modern kıyafettir
Hakaret bal şerbeti, işkence ziyafettir
Aldanmayın gerçeği tersten okuyanlara
Doğum gerçek son, nihayet, ölümse bidayettir...”⁵⁶

Karakoç, “Karşı Kıyı” şiirinde ölüm gerçeğini tasavvufi bir yaklaşımda anlatır.

“Ne kayık var, ne köprü geçecek
Yol bilmem bu berzahtan kaçacak
Yiyecek ekmek yok, su yok içecek
Amma her şey hazır karşı kıyıda.”⁵⁷

⁵³ Karakoç, **Gerdanlık III**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.82

⁵⁴ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.46

⁵⁵ Karakoç, **Suları Islatamadım**, s.53

⁵⁶ Karakoç, **Gerdanlık III**, s.33

⁵⁷ Karakoç, **Suları Islatamadım**, s.20

4. Ölüm Bir Son Değildir

Ölüm kendisine dünyayı merkez alanlar için bir son olmakla birlikte mü'minler için yeni bir hayatın başlangıcıdır. Tasavvufta ölüm Rabbi tanıyan ve ona büyük bir aşkla bağlananlar için ona kavuşma anıdır. Mevlana'nın ölümü bir "şeb-i aruz" kabul etmesi gibi mutasavvıflar için de ölüm, güzel bir hadisenin başlangıcıdır ve bir vuslattır.⁵⁸ Ölümün bir son olmadığı aslında bir başlangıç olduğu Kur'an-ı Kerim'de de sıklıkla ifade edilmektedir. Allah Teâlâ dünya hayatının geçici olduğunu ve burada yaptıklarının birer neticesi olacağını unutmamaları adına, insanlara sürekli ölümü hatırlatmaktadır. Çünkü "hafıza-i beşer nisyan ile maluldür"⁵⁹ ve insanoğlu hayatın bu gerçeğini unutmakta ve dünya hayatına dalmaktadır. Her bir şehri en az yüz defa kabristana boşaltan ölümün isteklerini, uyarılarını, unutmak, ahiret iletişiminde kalbi çevrim dışı bırakmaktadır.

İslam'ı hayatlarının merkezine koyan şairlerde de tasavvuf ehlinde olduğu gibi ölüm korkusu yer almamaktadır. Onlar ölümün bir son olmadığına bilincindedirler ve şiirlerinde bunu veciz ifadelerle vurgulamaktadırlar. Karakoç'un hemşerisi olan Erdem Beyazıt, ölümden korkulmaması gerektiğini, ölümün herkese çok yakın olduğunu "*Ölüm bize ne uzak bize ne yakın ölüm / Ölümsüzlüğü tattık bize ne yapsın ölüm?*"⁶⁰ mısralarıyla ifade ederken, benzer bir yaklaşım Karakoç'ta da vardır. O ölümden korkmaz ve canın kendisine verilen bir emanet olduğunun bilincindedir. Onların bu yöndeki düşünceleri mutasavvıflarınkinden farklı değildir.

"Ne bu hayat çok yakın, ne ölüm uzak bize
Despotluğu bırakın, kurmayın tuzak bize
Can süreli emanet, rızkımıza kefil var
Her ne ki hak ettiyse verecek Rezzak bize."⁶¹

Karakoç'a göre ölüm; bir son, hiçlik, fena, sönmek, fırak-ı ebedî ve bir yok oluş değil, rahman ve rahîm olan Allah tarafından bu dünyadan ebedî âleme terhistir ve tıpkı doğmak gibi yaşamın bir kuralıdır. Maddeyi hayatın merkezine koyan ve ölümü bir ebedî yok oluş olarak algılayanlara karşın o, ölümü sonsuzluğa açılan bir kapı olarak görmektedir. Şair adeta Yunusça ifadeyle "Ölümden ne korkarsın? Korkma ebedî varsın." mesajı vermektedir.⁵⁴????

"Size göre, mezar yokluk kapısı;
Bize göre, ebedîlik tapusu
Öte dursun sebeplerin hepsi;
Siz ölürken gülebilir misiniz?"⁶²

Ölüm bazen insan için bir nimettir. Öyle ki insan yaşlandıkça çocuklaşmakta, kolaylıkla yapılacak işleri yapamaz duruma düşmekte bir bakıma muhtaç hale gelebilmektedir. Böylesi bir durumda hayat hem kendisi hem de onun bakımını üstlenen insanlar için bir çileye dönüşmektedir. Ölümün olmadığı ve her evde bu tür bir yaşantının olduğu hayal edildiğinde aslında ölümün büyük bir nimet olduğu da görülecektir. Karakoç ölümün aslında bir nimet olduğunu, yaşlı bir insanın nazarından şu şekilde ifade etmektedir:

"Rüyalar satın alırsın yaşlanınca

⁵⁸ Soysaldı İhsan, **Sufilerin Ölümüne Yaklaşımı**, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(16), 2006, s. 142.

⁵⁹ <http://www.gelisimveinsan.com/wp-content/uploads/2016/07/deyimler.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2018).

⁶⁰ Bayazıt Erdem, **Şiirler**, İz Yayıncılık, İstanbul 1992, s.152.

⁶¹ Karakoç, **Gerdanlık I**, s.218

⁶² Karakoç, **Kan Yazısı**, s.55

Ağlarsın evden-ocaktan dışlanınca
Tüm güzellikleri kaybolur hayatın
Ölüm gelmez sen ölümden hoşlanınca.”⁶³

5. Ölmeden Önce Ölmek (Tefekkür-i Mevt)

Arapça bir ifade olan bu kavramın Türkçe karşılığı ölümü düşünmektir. Aynı zamanda tasavvufî bir yaklaşım olan bu düşünce tarzı bütün tasavvuf ekollerinde yer almaktadır. Örneğin Nakşî istilahında zikir öncesi uygulanan ve kişinin ölüm anında Azrail’in gelişinden Münker Nekir’in sualleri ve cennet ceheennem kadar bütün aşamaları zihninde canlandırdığı bir terbiye yöntemidir. Bu anlayış Hz. Muhammet’in “*Vaiz olarak ölüm yeter, ey Ömer!*”⁶⁴ ve “*Ölmeden Önce Ölüünüz!*”⁶⁵ sözleriyle ifade edilen nefsi terbiye düşüncesinin somutlaşmış halidir. Bu sayede kişi ölüme hazırlanmaktadır. Çünkü öldüğünde yegâne gaye olan Mevlâ’sına kavuşacaktır.⁶⁶

“Ölmeden önce ölüünüz” hitabı, çağrıştırdığı anlam itibariyle insanlara büyük bir sorumluluk yüklemektedir. Bu anlamda tasavvuf ehli ve imanı hayatın merkezine koyan kişiler manen ölme ile mana âleminde hayat bulunacağına inanmaktadırlar.⁶⁷ -tıpkı güneşin bir yerde batıyor olmasının başka bir yerde doğuşu olması gibi- Buradaki manen ölme ile kastedilen hasedin, enaniyetin, gururun ve kibrin ortadan kaldırılması, daha net bir ifadeyle nefsin ölüymüşçesine etkisiz hale getirilmesi, hâkimiyet altına alınmasıdır. Tasavvufta bu durum terk ve zühd olarak ifade edilmekle birlikte devamında “fenâ fillâh” makamı vardır.⁶⁸

Dinî inançlara ve tasavvufî bakış açısına göre denebilir ki ölüm tefekküründe amaç; insanın nefsi tanıdıktan sonra, kendisi hesaba çekilmeden nefsini hesaba çekmesi, insanî hallerini yoklaması, ahiret için menfî hallerini müspet hale getirmesidir. Ölüm düşüncesi insanda bir muhasebe duygusu uyandırır. İnsanoğlunun doğum anından itibaren yaşadığı hayatı gözden geçirmesine, hatalarından pişmanlık duyarak tövbe etmesine yardımcı olur. Karakoç şiirlerinde bu düşünceden hareketle kendisini hesaba çeker. Ondaki ölüm düşüncesi, bu dünyadan ayrılmaktan öte “ölmeden ölmek” ya da “*insanın diri iken ölmesi*” olarak da ifade edilen “*tefekkür-i mevt*” çizgisindedir ve bu Karakoç’un aynı zamanda dünyaya bakışını da göstermektedir. Aşağıdaki şiirinde Allah’a yemin ederek kötü davranışları bıraktığını aşk ile yürüdüğünü ifade etmektedir.

“Bunca yıldır bir hiçliğe
Gittim sana geliyorum
Yeter artık döne döne
Bittim sana geliyorum
...
Bıraktım öfkeyi kini
Oldum bir rahmet ekini

⁶³ Karakoç, **Gerdanlık III**, 81-153

⁶⁴ Murtada ez-Zebîdî, **Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi IV**, (Çev. Ahmet Naim), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1976, s. 288.

⁶⁵ Aclûnî, **Keşfü'l-Hafâ** 2/260

⁶⁶ Cebecioğlu, s. 267

⁶⁷ Bice Hayati, **Pir-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî**, Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2016, s. 138.

⁶⁸ Demirci Mehmet “**Ölümdeki Hayat: Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**”, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, sayı: 4, 2000, s.10.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

Seni sevmenin zevkini
Tattım sana geliyorum.”⁶⁹

Resulullah (sav.) “Ölümü çok zikredin. Zira bu, insanı dünyadan çeker ve günahlarından uzaklaştırır. Ölüm kıyamettir.”⁷⁰ hadisinden hareketle Karakoç, insanoğlunun nefisiyle savaşının doğumla başladığını, ölümle insanın küçük kıyameti yaşadığını ve bu savaşın bittiğini anlatır.

“Ve işte dünyada en son arkadaş
Başımın ucunda dikili bir taş.
Bitti, doğduğum gün başlayan savaş,
Kâinat benimle beraber öldü...”⁷¹

“Kâbirleri ziyaret ediniz. Çünkü bu ziyaret, size Ahireti (ve ölümü) hatırlatır.”⁷² buyurmaktadır. Hadisteki manaya işaretlen şair, her bir şehri defalarca kabristana boşaltan ölümü mezar taşlarıyla dile getirmekte ve mezarlıkları bir nâsih gibi hayatın fâniliğini dillendiren bir ıslahçı olarak görmektedir. Ona göre kendi özünden uzaklaşan insana kendini bildirme ve hatırlatma vasıtalarından biri ölüm tefekkürüdür. O bu düşüncelerini şu mısralarıyla dile getirmektedir:

“Yıldızlar ne kadar uzaksa bize
O kadar uzağız biz kendimize
Eğilmiş-yıkılmış mezar taşları
Sorun ki gerçeği anlatsın size.
...
Mezar taşları diri, mezar taşları canlı
Mezardaki ölümler bizlerden heyecanlı...”⁷³

Karakoç, bir başka şiirinde, insanın düzeni bozuk dünyaya geldiğinden dem vurmakta, yapılan her işin boş yaprak gibi savrulma anlamına geldiğini belirterek O'ndan gelene şükür ve sabretmenin faziletli olacağını belirtmektedir. O, ahiret için insana azık gerektiğini ve bunu yapmanın en iyi yolunu ise nefsi hesaba çekerek Allah'a kul olmakta görmektedir.

“Dünya çirkef, düzen bozuk
Geldiğin neye yarar ki?
Sonu ağlamaktır, yazık
Güldüğün neye yarar ki?
...
Hani nerde şükür, sabır?
İman taklit, amel cibir

⁶⁹ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.23

⁷⁰ Tirmizi, Zühd 4; Nesâî, Cenâiz 3.

⁷¹ Karakoç, **Dosta Doğru**, s.71

⁷² Müslim, Cenâiz 108; Ebû Davud, Cenâiz, 75, 77.

⁷³ Karakoç, Parmak İzi, s.31-37

Haram kefen, nursuz kabir
Öldüğün neye yarar ki?”⁷⁴

Diğer birçok şairde olduğu gibi Karakoç da ölümü bir yolculuğa benzetmektedir. Yalnız önemli olan bu yolculuğun huzurlu bir yolculuk olmasıdır ve bunun için iyi bir hazırlık gerekmektedir. Bu hazırlık da ancak tefekkür-i mevt çizgisinde bir yaşamla mümkün olacaktır ki Karakoç’un yaşantısına şahit olanlar bunu bariz bir şekilde görmektedirler. Öyle ki, şiirlerindeki samimiyet ve anlamsal yoğunluk, bu duyguyu yoğun olarak yaşadığını da göstermektedir. Şair aslında inancı gereği kendini hesaba çekerek yaşamını şekillendirdiğini belirtmektedir. “*Mirasyedi Nesil*” şiirinde bu tema bariz bir şekilde görülmekte, ölümü ve ahireti düşünmeyenlerin durumunu yansıtmakta ve dünya zevkine neleri harcadığımızı anlatmaya çalışmaktadır:

“Şarlatandık en canı arzular için
Koymadık tek mani arzular için
Üç günlük nefsanî arzular için
Cenneti harcadık daha ne kaldı.”⁷⁵

Karakoç, dörtlükte nefsanî her şey için tüm engelleri aştığımızı ve manevî dünyamızı bitirdiğimizi ifade eder. “*Mirasyedi Nesil*” şiirinin genelinde kendi çağında yaşayan Müslümanları sert bir dille eleştirerek kendi iklimimiz olan İslamiyet’ten uzaklaşarak kaybolduğumuzun altını çizer. Bu eleştirinin örnekleri diğer birçok şiirinde de görülmektedir.

“Nefsine yenilenlerin halini gösterir.
Sen ömrün boyunca gurbettesin gönül
Yaşarken her saat nöbettesin gönül
Bekaya açılan bir penceren yoksa
Ziyandasın gönül, zulmettesin gönül.”⁷⁶

“Temiz gelip tertemiz gidenlere ne mutlu
Zillete baş eğmeyen bedenlere ne mutlu
Hak bildiği hak yolda sonsuza yürüyerek
Nefsini adaletle güdenlere ne mutlu...”⁷⁷

“Kendi bozduğumuz bir cihandayız
Ömrümüz boyunca imtihandayız
Bir tarafta hayır, bir tarafta şer
Biz hangi yandayız, hangi yandayız?”⁷⁸

Ölüm düşüncesi insanın bir yandan yaptığı yanlışların farkına varmasını sağlarken diğer taraftan da tövbe ile günahlardan kurtulmasına da vesile olmaktadır. Hayatın bir gerçeği olan ölüm ve sonrası için hazırlıklı olunması gerektiği Karakoç’un düşünce dünyasının temel özelliklerindedir. Bu bağlamda onun şiirlerinde bir öğreticilik, okuyucusunu bu sona hazırlama eğilimi ve bir nasihat ikliminden söz etmek mümkündür. Karakoç, ömür sermayesinin her geçen gün azaldığını şu dizelerle de tekrar etmekte ve nasihat etmektedir:

⁷⁴ Karakoç, *Suları İslatamadım*, s.98

⁷⁵ Karakoç, *Parmak İzi*, s.29

⁷⁶ Karakoç, *Gerdanlık II*,

⁷⁷ Karakoç, *a.g.e.*, s.178

⁷⁸ Karakoç, *Gerdanlık I*-s.216

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

“Her saat ilk bizden uzaklaşıyor
Her nereye gitsek son yaklaşıyor
Mavera meydanı ve o durakta
Şüphe hakikâtle kucaklaşıyor...”⁷⁹

“Açılan şu çiçekler meyvenin habercisi
Sanki renkler kemale ermenin habercisi
Yapraklar sonbaharda sarardıkları zaman
Belki ecel ipini germenin habercisi.”⁸⁰

“Yığın yığın vebal günah seninle
Sorgu ceza akşam-sabah seninle
Her gün mezarlığın yolundasın ha
İnsafa gel yolun sonundasın ha.”⁸¹

“Meydandan kaçarsan meydanın suçu ne?
Sen Mecnun değilsen Leyla'nın suçu ne?
Her suça suçlu bulma adil ol biraz
Sen günah işlersen şeytanın suçu ne?”⁸²

Tefekkür-i mevt düşüncesindeki temel düstur nefsin terbiyesidir. Karakoç, her ne kadar yukarıdaki gibi bir kısım şiirlerinde insanlara nasihatlerde bulunsa da kendisini günahkâr kabul etmekte ve tövbe edip Allah'a sığınarak af ve mağfiret dilemektedir.

“Şer mülküne açtık hasır
Sırtımızda günah, kusur
Nefsimize olduk esir
Bizi sen kurtar Allah'ım

Kulluğun idrakinde kul olmadık Allah'a
Akşama hayır girer, şer çıkarız sabaha.”⁸³

İnsanlar unuttukandır, hata yapabilirler ve günah işleyebilirler. Öyle ki Peygamber Efendimiz de insanın bu durumuna dikkat çekerek “*Nefsim kudret elinde olan zata yemin ederim ki, eğer siz hiç günah işlemesiniz, Allah sizi toptan helak eder; sonra günah işleyen, arkadan da istiğfar eden bir kavim yaratır ve onları mağfiret ederdi.*”⁸⁴ buyurmuştur. Ancak burada önemli olan kulun günah işlediğinin bilincinde olması ve bundan pişmanlık duyarak tövbe etmesidir. Tövbe kapısı her zaman açıktır ve insanın bu fırsattan yararlanması gerekir. Karakoç da yapılan hatalardan vakit geçirmeden bir an önce dönülmesi gerektiğini, dönülmediği takdirde çok geç olabileceğine işaret etmektedir. İnsanın bütün hasletlerinin zamanla onu terk edeceğini ve yaşayan ölümler olacağını şiirlerinde belirtmektedir. “Bir Daha” şiirinde bu düşüncesini yansıtmıştır:

⁷⁹ Karakoç, **Gerdanlık III**, s.155

⁸⁰ Karakoç, **Gerdanlık II**, s.155

⁸¹ Karakoç, **Yasaklı Rüyalarda**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005, s.155

⁸² Karakoç, **Gerdanlık II**, s.137

⁸³ Karakoç, **Suları İslatamadım**, s.42

⁸⁴ Müslim .tevbe .9

“Tevazu severdi, kaynatıp taşırdılar
Girdi hırs ambarına, çıkamadı bir daha...

Haramla yağladılar, kibirle pişirdiler
Bulanık gölettiler, akamadı bir daha...

Yakın arkadaşları çöplük yaptı beynini
Doldurdular ve sonra dökemedi bir daha...

Kör dikişler atıldı kaypak iradesine
Sökmek istese bile sökemedi bir daha...

Soyundu inancından terk-i edep eyledi
Şerefini göğsüne takamadı bir daha...

Sürdü benlik atını karanlık geleceğe
Dönüp de geçmişine bakamadı bir daha...

Söndü yüreğindeki yanan aşk alevleri
Uyanıp yeni baştan yakamadı bir daha...

Yediği haram oldu içtiği haram oldu
Ellerini haramdan çekemedi bir daha

Borçlardan indirilmiş bayraktı haysiyeti
Alıp tekrar yerine dikemedi bir daha...

Terk etti güzelliği çirkinliğe sarıldı
Girdiği bataklıktan çıkamadı bir daha...

Kürü baş tacı yaptı dostlarına darıldı
Diktiği putları yıkamadı bir daha...

Kazancı beleş oldu ve kendisi leş oldu
Itır gibi gül gibi kokamadı bir daha...

Zirvenin yollarında döndükçe dönekleşti
Ağzına helal lokma sokamadı bir daha...

Dost oldu zalimlere görmedi mazlumları
Gam çekmedi göz yaşını dökemedi bir daha...”⁸⁵

⁸⁵ Karakoç, **Parmak İzi**, s.4

⁸⁵ Cahit Sıtkı Tarancı, Yaş Otuz Beş, İstanbul: Can Yayınları, 2013, s. 121.

⁸⁵ Kısakürek, **a.g.e.**, s. 113.

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

SONUÇ

İnsanın dünyaya gelmesi, yazarların en yücesi ve en güzeli, olan Hz.Allah tarafından yazılan bir kaderle, bir kararnameyle insan dünya hayatına, kulluk vazifesine atanmıştır. Bu hayatın sonu olan ölüm, imtihan için bu dünyaya gelen insanoğlunun zamanı geldiğinde ebedi kudretin davetine icabet edip asli yerine dönüşüdür. Bu dünyada kullukla vazifeli olan insana bu vazifeyi hatırlatacak, unutturmayacak, samimi ve içten olmasını sağlayacak en önemli iç dinamik ölüme yüklenecek doğru anlam ve onun tefekkürüdür.

Ölüm, ilahi bir takdirdir ve ölümü düşünmek ehli takvanın değişmez gündemidir. Şairlerin, yazarların, araştırmacıların, mütefekkirlerin ölüme bakışlarındaki farklılık, hayata ve dini inançlara bakışlarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Cahit Sıtkı'nın dünyaya ve ölüme bakışı, "Ve gönül Tanrısına der ki: /- Pervam yok verdiğin elemden / Her mihnet kabulüm, yeter ki /Gün eksilmesin penceremden!"⁸⁶ şeklinde yok oluştan duyulan korku merkezli iken, Necip Fazıl'da ise aynı konuya bakış "Ölüm güzel şey, budur perde ardından haber.../ Hiç güzel olmasaydı ölü müydü Peygamber? / Öleceğiz müjdeler olsun, müjdeler olsun! / Ölümü de öldüren Rabbe secdeler olsun!"⁸⁷ şeklinde korkudan öte bir müjde ve bir güzellik merkezlidir.

Karakoç'un da Necip Fazıl gibi ölümden korkmaması ve ölüm düşüncesinin güzel olduğu vurgulaması dini inancındandır. O ölümlle ilgili şiirlerini İslam inancı ve tasavvuf anlayışına uygun şekilde örgülemiştir. İslam inancındaki "ölmeden önce ölüünüz!" anlayışı, kabristanları ziyaret etme ve ölümden ders alma şiirlerinde ele aldığı konulardandır. Ayrıca Karakoç, ölüm temalı şiirlerinde bu dünyada yapılanların ahretin azığı olduğu, bu nedenle davranışlara dikkat edilmesi ve Allah'a tam bir teslimiyet ile iman edilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca şair bazı şiirlerinde okuyucuların yanı sıra kendisine de nasihatte bulunarak ömür sermayesinin üç günlük dünya için heba edilmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ömür sermayesinin biteceğini ve her geçen zamanla beklenen imtihanın son anına , biraz daha yaklaştığını aşağıdaki dörtlükte net bir şekilde vurgulamaktadır.

Her saat ilk bizden uzaklaşıyor
Her nereye gitsek son yaklaşıyor
Mavera meydanı ve o durakta
Şüphe hakikâtle kucaklaşıyor...⁸⁸ (Gerdanlık III, 2005).

Ölüm ile hayat iç içedir ve bu durum gerek tasavvuf ehli gerekse de Abdurrahim Karakoç gibi kalem ustaları tarafından sürekli dile getirilmektedir. Çünkü bu iki unsurun dengesi insandaki nihai mutluluğun da temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda ölümün akıldan çıkarılmaması, sırlarının idrak edilmesi, insanlara ölmeden evvel ölenlerin, ölümü öldürenlerin yakaladıkları huzuru verebilir. Sonsuzluğun sahibinden gelip yine ona sonsuzluğun sahibine gidecek olan insan ,dünyadaki fani hayat pınarlarının sürekli kurumaya devam ettiği ve bu kuralın ilk insandan beri hiç değişmediği ve değişmeyeceği belli iken ölüm, yeniden doğmak ve yeniden dirilmek adına idrak edilip, tefekkür edilmeyi beklemektedir. Bu açıdan da Karakoç'un şiirlerinde ölümü tefekkür vasıtası olarak gördüğü görülmektedir.

⁸⁶ Tarancı Cahit Sıtkı , Yaş Otuz Beş, İstanbul: Can Yayınları, 2013, s. 121.

⁸⁷ Kısakürek, a.g.e., s. 113.

⁸⁸ Karakoç, Gerdanlık III, s.155

KAYNAKLAR

- AKKUŞ, Mehmet, **Osmanlı Türkçesi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları, 2011.
- BALCI, Yunus, **Tanpınar-Trajik Bir Şair ve Şiiri**, İstanbul: 3F Yayınları, 2008
- BAYAZIT, Erdem, **Şiirler**, İstanbul: İz Yayıncılık, 1992.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, **Şu'abü'l-îmân** (thk. M. Saîd b. Besyûnî Zağlûl), I-IX, Beyrut, 1421/2000
- BİCE, Hayati, **Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî**, Ankara: Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, 2016.
- BİRAY, Nergis, **Mahtumkulu'nun Şiirlerinde Ölüm Teması**, (Ed. Bülent Gül), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 147-176.
- BROWN, Norman O., **Ölüme Karşı Hayat – Tarihin Psikanalitik Anlamı** (Çev. Abdullah Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1996.
- CEBECİOĞLU, Ethem, **Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü**, Ankara: Kalem yayınları, 2010.
- ÇELİK, İsa, **Türk Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı: 40, Erzurum, 2009, s. 119-146.
- DEFNE, Zeki Ömer, **“Vurulacak Kapımız”**, Türk Edebiyatı Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, 13(148), 1986.
- DEMİRCİ, Mehmet, **Ölümdeki Hayat: Tasavvuf Düşüncesinde Ölüm**, *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, sayı: 4, 2000, 9-16.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Es'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî, **Sünenü Ebî Dâvûd**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.
- EL-ACLÛNÎ, İsmail bin Muhammed, **Keşfü'l-hafâ** (thk. Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî), I-II, Beyrut, 1422/2001.
- el-KUŞEYRÎ, Ebu'l Kâsım Abdülkerim, **Letâifü'l-İşârât I-III**, Mısır, 1983.
- el-MÛNZİRÎ, İmam Hafız, **Hadislerle İslam (Tergib ve Terhib) IV**, İstanbul: Huzur Yayınevi, 2001.
- ez-ZEBÎDÎ, Murtada, **Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi IV**, (Çev. Ahmet Naim), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1976.
- GAZALÎ, **İhyâ-u Ulûm'id-Dîn 1-4**, İstanbul: Temel Neşriyat, 1985.
- GÜNDÜZALP, Selim, **Ölümü Nasıl Bilirsiniz?** www.selimgunduzalp.com.tr/olumu-nasil-bilirsiniz/ (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

ABDURRAHİM KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE TEFEKKÜR-İ MEVT

<http://www.gelisimveinsan.com/wp-content/uploads/2016/07/deyimler.pdf> (Erişim Tarihi: 08.03.2018).

İBN MÂCE, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, **Sünenü İbn Mâce**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999

İDİL, Mümtaz, **Düşünüyorum O Halde Varım**, *Başkent Üniversitesi Kültür Yayını Bütün Dünya Dergisi*, sayı: 1, 2016, s.91-92.

İSFAHÂNÎ, **el-Müfredât fi Garîbi'l-Kur'ân**, İstanbul: Yarı Yayınları, 2015.

KARAKOÇ, Abdurrahim, **Beşinci Mevsim**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Dosta Doğru**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Kan Yazısı**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Suları Islatamadım**, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.

_____ **Gerdanlık I**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Gerdanlık II**, Ankara: Alperen Yayınları, 2002.

_____ **Gerdanlık III**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Gerdanlık IV**, Ankara: Alperen Yayınları, 2005.

_____ **Parmak İzi**, Ankara: Alperen Yayınları, 2002.

ERASLAN, Kemal, **Ahmed Yesevî**, *Diyanet İslam Ansiklopedisi II*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1989.

KISAKÜREK, Necip Fazıl, **Çile**, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 1989.

MÜSLİM, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuseyrî en-Nîsâbü'rî, **Sahîhu Müslim**, Dâru Kurtuba, Beyrut, 1430/2009.

NESÂÎ, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb, **Sünenü'n-Nesâî**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.

NURSÎ, Said, **Lem'alar**, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009.

NURSÎ, Said, **Sözler**, İstanbul: Nesil Yayınları, 2009.

SOYSALDI, İhsan, **Sufilerin Ölümüne Yaklaşımı**, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(16), 2006, s. 135-148.

TARANCI, Cahit Sıtkı, **Yaş Otuz Beş**, İstanbul: Can Yayınları, 2013.

TDK, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa3dd256d5651.09625045 (Erişim Tarihi: 10.03.2018).

TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, **Câmi'u't-Tirmizî**, Dârü's-selâm, Riyâd, 1420/1999.

Ertürkmen, O., Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2018, C. 2, Sayı 10, s. 30-48.

ULUDAĞ, Süleyman, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Marifet Yayınları, 1991.

YAZIR, E. Muhammed Hamdi, **Hak Dini Kur'an Dili VI**, İstanbul: Huzur Yayınları, 2008.

YAZOĞLU, Ruhattin, **Gazâlî Düşüncesinde Ruh ve Ölüm**, Ankara: Cedit Neşriyat, 2002.